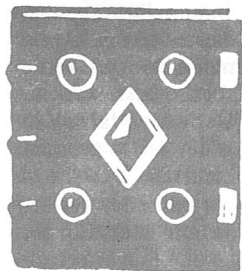

RE-FORMATIO

MEDDELELSER OM KIRKELIG FORNYELSE

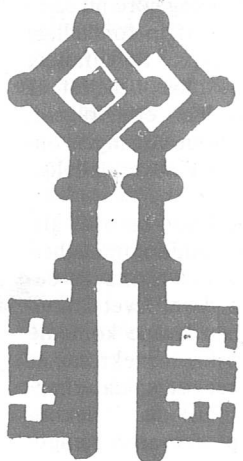
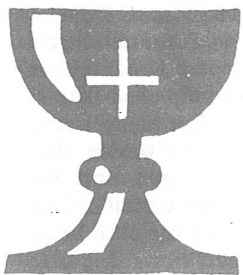
1/1983

DØDSRIGETS PORTE SKAL IKKE FÅ MAGT OVER DEN

DETTE er et citat fra Jesu løfte til Peter, klippen. »Få magt over den», står der. Den, det er Kirken, Kristi Kirke. Det er hans Kirke, for det er ham, som er Messias, Guds Søn. Det er ham, som samler sit folk omkring sig i Kirken. Kirken, ekklesiaen, det er dem, som er kaldet ud af verdens sammenhæng, af syndens og dødens sammenhæng, og som er sat ind i noget helt nyt, at være lemmer på Kristi eget legeme, som er Kirken på jorden. Ekklesiaen, det er en betegnelse for Guds folk, samlet omkring sin Herre eller foran sin Herres ansigt i gudstjeneste, i lydighed, i lytten og i tilbedelse. Det er denne samling af mennesker omkring sin Herre, som dette løfte gælder: Dødsrigets porte skal ikke få magt over den.

Jeg tænker ikke nu på en speciel kirke, for Kristi sande Kirke findes nok lidt her og der i verden. Man har til tider spurgt, om dødsrigets porte gjaldt de dødes rige, et fængsel med bevogtede porte, omtrent som kong Ezekias sagde over for den alt for tidlige død: »Jeg tænkte: Bort må jeg gå i min bedste alder, hensættes i dødsrigets porte mine sidste år», Es. 38,10. Men er udtrykket »dødsrigets porte» i Jesusordet virkelig et billede på dødens magt? Det tror jeg ikke. Jeg tror derimod, at meningen er: Kristi Kirke skal ikke høre op med at være til, selvom verden går under. Alt hvad der truer dens liv og eksistens, rummes i dette begreb »dødsrigets porte. Og det kan være meget. Men hvordan kan det være således? Findes der noget i hele verden, som er unddraget »dødsrigets porte»? Ja, der findes et eneste, og det er Kristi legeme, Kristi Kirke. Alt menneskeligt er underkastet forgængelighed og forandring, alt menneskeligt har sine store svagheder, al organisation, alle etableringer, alle kirkeapparater. Kun det som er fra Gud kan bestå. Derfor er det, at Kirken er Kristus, Kristi legeme, som dødsrigets porte aldrig kan få magt over. Dødsrigets porte formåede ikke at holde fast på Jesus Kristus, da han døde på korset. Han brød sig vej igennem dem. — Der er på Hönö kirkegård i Göteborgs nordlige skærgård i et ligkapel en skulptur, som består af en sten-

blok, hvor man skimter et kors og en menneskeskikkelse, som vil bryde sig ud med kraft, vride sig ud af det greb, som klippeblokken har ham i. Jeg ser dette som et forunderligt billede på dette: dødsrigets porte kunne ikke få magt over Kristus.

Men Kirken behøver noget her i verden at bygge på, når Jesus ikke længere er til stede i synlig skikkelse. Og det bliver apostelen Peter, som i følge Jesusordet er klippen. Han repræsenterer ikke blot apostlenes lære, men også apostolatet, det embede, som forvalter og forsværer Kristi lære, den lære, som er nødvendig, for at Kirken kan være Kirke. Derfor er Kristi legeme, Kirken, ikke hvadsomhelst i verden, ikke humanisme, ikke bare kærlighed til næsten, som kan indebære hvadsomhelst, ikke hvilken som helst ideologi. Den er derimod netop det, som er Jesus Kristus, og hvad han har givet os i sit ord, formidlet til os gennem de hellige apostle. Det er let at se, hvordan dette stadig gentages i Kirkens dokumenter, i Ny Testamente, i oldkirken og siden videre i Kirkens historie. Kirken går ikke under, fordi den er den opstandne Kristus og hans legeme her på jorden. Og den står fast, fordi den bekender, *hvem* denne Kristus er, *hvad* han lærer, og *hvorledes* han kan leve i os. Det er dette, løftet gælder: Dødsrigets porte skal aldrig få magt over den.

Læser vi apostlene Paulus, Peter eller Johannes, ser vi, hvordan de hele tiden står fast på denne grundvold. De er øjenvidner, de garanterer, at Kristus lever og lever her på jorden i ord og sakrament. De er altså garanterne. Vi ser det allerede hos Ignatius, biskoppen i Antiokia. Han sammenknytter den rette lære om Jesus Kristus med biskop og præst som forvaltere af denne lære. Og det er på denne tid, Kirken trues af samme principielle vildfarelse, som Paulus mødte i Korinth. Man har nye apostle, nye tanker, nye åbenbaringer, helt ny etik, helt nye bud. Man nøjes ikke længere med apostlenes lære. Denne falske lære, som truede Kir-

ken, kalder vi nu med et fælles navn for gnosticismen. Fundamentet for denne var en anden Kristus end Ny Testaments, gnostikernes fundament var andre apostle, som havde hemmelige åbenbaringer og hemmelige lærepunkter. Og op imod Peter stillede man ofte i teksterne en anden, som vidste bedre besked, nemlig Maria Magdalene. Det var en falsk Kristus, man prædikede, det ser vi gennem den nicænske trosbekendelse. Det var et falsk apostolat, man prædikede, det ser vi i de nyfundne evangelietekster. Her ser vi noget af hemmeligheden i de sværttolkede ord: Du er Petrus, og på den klippe vil jeg bygge min Kirke, og dødsrigets porte skal ikke få magt over den. Bygger Kirken på noget andet end Guds klare ord i Skriften, forlader den klippen.

Nu vil jeg forsøge at belyse noget af disse forhold, for at vi kan se vejen frem, og hvad det er, vi tror på. »Dødsrigets porte kan ikke få magt over Kirken», hedder det. Men da er forudsætningen, at Kirken *virkelig* vil være Kristi legeme her på jorden. Det er imidlertid ikke så enkelt, som det lyder. Det hænger sammen med, at Kristus her i verden altid har set ud som taberen, han, som har tabt sin sag, er død, besejret. Men det har været et skinbillede. Han har altid brudt sig vej ud af dødsgrebet, til liv. Jeg tror, vi trænger til at meditere over denne hemmelighed, og det vil jeg gøre nu sammen med jer ved hjælp af to forskellige tekster. Det drejer sig om to tilfælde, hvor Kristus synes at blive besejret af dødsrigets porte, eller hans efterfølgere, som er Kristi legeme. Men udgangen bliver en stor sejr for den uovervindelige Kristus.

Foran Pilatus stod Jesus berøvet alt, som pegede på hans guddommelighed og hellighed. Pilatus's soldater havde behandlet Jesus som en dære, lavet komedie med dære på den tid. En tornekrone, et rør i hånden, en snavset rød soldaterkappe til kongeklædning: Hil dig, jødekon-ge! — Han var jo en profet, altså hængte

man en sæk over hovedet på ham og hånede: Hvem var det, som slog dig? profetér! — Et menneske gennemskuede måske dette, noget af hemmeligheden, realisten Pilatus, han så måske noget af det, de andre ikke så: det her er ikke et almindeligt menneske, det her er ikke lederen af en menneskelig organisation, fortælleren for en folkebevægelse eller en frihedskæmper. Han var forvirret. »Er du ikke bange for mig, Jesus?» — »Ingen-lunde», blev der svaret. Jesus ser i ham kun et redskab i Guds hånd, som skal udføre, hvad Gud har bestemt. »Mit rige er ikke af denne verden. Havde mit rige været af denne verden, så havde mine tjenere kæmpet, for at jeg ikke skulle overgives til jøderne, men nu er mit rige ikke af denne verden». Dødsrigets porte skræmte ikke Jesus, de havde ikke den endelige magt, selvom bødlerne troede, det forholdt sig sådan. Det hører til hemmeligheden i Jesusbilledet. Dødsrigets porte skal aldrig få magt over Kirken. Lidelsen, forsmædelserne, hånene, spotten får aldrig bugt med den guddommelige herlighed i Kristus.

Die entgültige Lösung, den endelige løsning på Jesussspørgsmålet troede man, var en henrettelse. Men gennem døden fødtes livet. Jesus var hvedekornet, som lagdes i jorden og døde, og gav rig afgrøde. Det opstod til liv. Det er let at glemme denne side af mysteriet, Kristushemmeligheden, den hemmelighed, som også ligger i hans Kirke her på jorden, når det ser mørkt ud for Kirken i en eller anden del af verden. Men det er i denne Kristus, i denne Kirke, at vi er indpodet ved dåben, som vi lever, når vi tror på den opstandne. Det er først og fremmest ham, vi tilhører, ikke en kirkeorganisation. Her tror jeg, vi skal holde hårdt fast ved hemmeligheden, ingen skal tage dette fra os. Hvad mennesker end siger, så står vi fast: Vi tror, at den opstandne og levende Kristus er her på jorden, han bor i os, og vi er lemmer på hans legeme. Så er vi uovervindelige.

Et andet eksempel. Den Johannes,

som så Jesus stå der magtesløs foran Pilatus, som siden stod ved korset og så hans legeme nedbryde i en pinefuld død, ham gav Gud en vision på øen Patmos på en søndag. Han så Jesus, den opstandne, være med den triumferende Kirke i Himlen, men også med den lidende Kirke på jorden. Og han så noget af hemmeligheden. De kristne forfulgtes, dræbtes, smædedes og hånedes efter påbud af den romerske kejser. Johannes så, at det var Kristi legemes lidelse her på jorden. Men så forvandlede pludselig billedet. Det er det mærkværdige, når man læser den vision, han havde, den som står i Åbenbaringsbogens første kapitel. Hver detalje i den tekst vil vise, hvem det er, som er Herre på jorden. Ikke kejseren, ikke en eller anden landshøvding, ikke nogen menneskelig politisk leder, men Kristus.

Johannes så midt iblandt lysestagerne en, som lignede en menneskesøn, står der i Åbenbaringsbogens 1. kapitel. Kejserens billede og portræt blev opstillet midt iblandt tunge kandelabre, det hørte til datidens symbolik. Men den virkelige herskers billede er Jesusbilledet, han som er konge til trods for, at hans legeme må lide smerte og død på jorden. Hans fødder lignede skinnende malm, når den gløder i ovnen, står der. Ja, man faldt ned for kejserens fødder i Rom og tilbad ham. Kejserens fødder kunne nedtrampe, hvem han ville, det hørte med til hans magt. Men Johannes siger, at Jesus er mere. Hans fødder er som skinnende malm, hans fodtrin er trin til sejr. Hvorfor fremhæves det i Johannes's vision, at denne Kristus, at den opstandne Herre Jesus havde en røst, der var som mange vandes brusen? Fordi den skulle overdøve kejserens stemme, overdøve alle politiske befalinger. Kejseren kunne befale, og man adlød, hvad han sagde, ingen vovede at sætte sig imod. Men Kristus er den største af alle konger, hans røst er som mange vandes brusen. Kristi udseende var som solen, når den skinner i sin kraft. Ja, kejseren i Rom fremstilledes

gerne som en »roi soleil», en solkonge, for det var ham, som skulle give liv og lys. Men vi ved, at det var ikke meget liv og lys, han gav den enkelte medborger i Romerriget. Men vi ved, hvad Kristus står for, hvad han kan give. Han er verdens lys, han kan give liv, han kan give meningsfylde her og løfte om et evigt liv, for dødsrigets porte er ikke mægtigere end han.

Den himmelske konge, Kristus, som stod der for Johannes i visionen, han er i alle ting forud for alt, hvad jordiske magthavere kan præstere. Det fremgår af de ord, som taltes til Johannes af den opstandne. Først blev Johannes så forskrækket for synet, at han faldt som død ned for hans fødder. Da sagde Herren: »Frygt ikke. Jeg er den første og den sidste og den som lever. Og jeg var død, men se, jeg lever i evighedernes evighed, og jeg har dødens og dødsrigets nøgler». Det kunne kejseren i sandhed ikke sige. Han var kun et menneske. Men Kristus var med ved skabelsens *A, alfa*, og han er den, som kommer som dommer og fuldender ved skabelsens *Ω, omega*. Og det er ham, den eneste, som er gået gennem død til liv, og derfor kunne han sige: Jeg var død, men se, jeg lever.

Med glæde og stolthed vil vi tilhøre denne Kirke, den eneste, som har løftet om dødsrigets porte, som ikke skal få magt over den. Det er den Kristus, som gør Kirken uovervindelig. Vi vil bære ham i vore hjerter, leve med ham i gudstjenesten, bære ham ud i hverdagen. Og når man i den svenske kirke officielt fjerner sig mere og mere fra det, Bibelen lærer om, hvad Kristi Kirke er, da er det vor store kaldelse i arbejdsfællesskabet Kirkelig Fornyelse at pege på ham, som er Kirkens Herre, og på hvad Kirken er her i tiden. Vor kirkes bekendelse indeholder kendetegn på denne Kristi Kirke, som er nødvendig. Vi har i disse dage hørt om dem igen. Der er den levende opstandne Jesus Kristus realistisk nærværende, i ordet, i dåben, i nadveren, i embede og nøglemagt, i bønner og gudstje-

nesten, i korset og lidelsen. Kun denne Kirke er under løftet, at dødsrigets porte aldrig skal få magt over den, som lader Kristus være, hvad han er, til stede iblandt sit folk, Kristus er helt sikkert iblandt os, helt og fuldt. Han er der i den sande Kirke, også når menneskene opponerer mod ham og foragter ham og hans ord. Jeg tror ikke, at den svenske kirke er på ret vej, hvad angår syn på kirke og bekendelse, men vor opgave er at lade dette blive klart for vort folk. Vi vil tale om, at Kirken i alt skal være dette Kristi legeme. Lade Kristus være Kirkens Herre, ikke folkemajoriteten, ikke et jættestagtigt religiøst statsapparat, men Kristi legeme. Bibelens Kirke er milevidt fjernet fra den folkekirke, vi er i færd med at få. Vi trænger til hurtigt at vokse fra servicekirken, hvor præsten er tjenestemand for at give folket, hvad det vil have, hvor alle læreformer synes at blive tolererede med undtagelse af dem, som helt og fuldt vil følge Skriften, hvor politikerne bestemmer, at dåben ikke kræves for at blive lem på Kristi legeme.

Den anden side af Kristi Kirkes uovervindelighed har at gøre med klippen, apostlene og deres lære, forvaltningen af Kristustroen. Det er jo således, at Kirken er Kristi legeme, en åndelig størrelse, men den må have et fundament, en klippe, lige så hellig og fast som tempelklippen i det Gamle Testamente, porten til herligheden, som jøden sagde. Og nu er det således, at i følge Ny Testamente har Jesus Kristus ikke bare givet os en undervisning, en lære, men også forvalter af denne lære. Og derfor tolker jeg klippen således, at det er disse to ting, som er vigtige for Kirkens faste grund og uovervindelighed, at Kristi egen lære er der, og at Kristus er med dem, som forvalter embedet og bærer det videre. Hvad bliver der nu af alt dette i den nye statskirkeorganisation?

Troskaben mod Kristus, det er altså ikke troskab mod en mængde skrevne linier på et papir, men troskab mod Ordet selv, som er Jesus Kristus. Og de,

som har formidlet det til os, er apostlene. De garanterer, hvad der er ret Kristustro. De har set og hørt Herren, og de har forkyndt os, *hvem* Kristus er, *hvad* han har lært, og *hvad* han venter sig af os. Paulus skriver til Timoteus: Evangeliet om den salige Guds herlighed er blevet mig betroet, 1. Tim. 1,11. Han mener, at det som han underviser er et ord til at lide på og værdigt at tage til sig helt og fuldt. Guds ord er ikke bundet. Det er sandhedens ord.

Da kristenheden i Kina for nogle år siden på overraskende måde præsenterede sig, ligesom steg op fra dødsriget efter årtier, var det givet, at man med største interesse ville høre svar på spørgsmålet: Hvorledes overlevede de? Hvorledes så de på dette at være kirke og kristen i et antikristent samfund? — En af lederne, som for resten kommer her til Sverige til efteråret, biskop Ting fra Nan Jing, sagde her i 1980: Herren har vist os, at hvis vi skal kunne opbygge Kristi legeme her i Kina, så må vi danne os efter apostlenes kirke. Vi må adlyde den Gud, som har åbenbaret sig selv gennem Skriften. Vi må tage vare på de gode traditioner og lærdomme i Kirkens historie. Og vi må tillade Helligånden at vise os en vej. Det han siger er opfyldelsen af vilkårene for, at Kristi Kirke ikke skal komme under dødsrigets magter. Og han tilføjer også: Hvis Kirkens medlemmer ikke lever i overensstemmelse med Skriften, når det gælder tro og åndeligt liv, så opnår de intet godt. Hvis Kirken ikke handler i overensstemmelse med Skriftens tradition, så bliver den forbigået og årsag til forvirring. — Uden at diskutere de kristnes situation i Kina, deres vilje til at leve og virke som selvstændige kristne som reaktion mod det, de oplevede som missionskolonialisme, så ser vi her i hvert fald grundtrækkene i det, som også vi skal se i vor situation: Hvorledes overlever Kristi legeme, Kirken på nogen anden måde her i landet? Jo, alene ved at lade Kirken formes efter apostlenes model, at adlyde Guds ord, at inkorporere i Kirkens lære

hele dens tradition og erfaringer i århundredernes løb og lade Helligånden vise os en vej. Det er mærkeligt, at man skal behøve at høre dette fra nogle genopstandne kristne i Kina. En Kirke, som dødsrigets porte aldrig får magt over, det er den, som opfylder dette at ville være Kristi legeme her i verden og at holde fast ved klippen.

Det er interessant, når man taler om et sådant bibeludtryk, at se på konteksten. Hvad står der omkring det ord, som Jesus siger til Peter? Vi gør to ialttagelser. Straks før Jesusordet til Peter, at han er klippen, stiller Jesus et spørgsmål til disciplene om den almindelige opinions opfattelse af ham. De svarer, at nogle siger, han er Johannes Døberen, andre, at han er Elias, andre Jeremias eller en anden af profeterne. Da Jesus har hørt folkeopinionen, spørger han disciplene: Men I, hvem siger I, at jeg er? Peter svarer for de tolv: Du er Kristus, den levende Guds Søn. Så sagde Jesus til Peter: Salig er du, Simon Jonas' søn. Thi det har kød og blod ikke åbenbaret dig, men min Fader, som er i himlene. Det er en vigtig begivenhed. Den lærer os, at den almindelige opinion er een ting. En anden ting er, hvad Gud har åbenbaret. Det gælder for os om ikke at indfanges af den almindelige opinions vurderinger og synspunkter på, hvem Jesus er, eller hvad han lærer. Det kan blive til et farligt fangenskab, som bevirker, at Kirken ikke længere er uovervindelig. Forskellige tolkninger, forskellige skøn og smag, hvem Jesus egentlig er. Folkeopinionen har alle slags opfattelser. Men Gud åbenbarer sandheden, og han gør det i sit ord. Det er derfor Peter, apostolatet, er klippen. Han har lyttet til og modtaget og videreført, hvad Faderen har åbenbaret. Hvilken fristelse for Kirken at acceptere og føje sig efter folkekirkefromheden, forskellige meninger om Jesus er lige meget værd, om hans person, om hans forsoning, om hans opstandelse og ikke mindst om hans lære i etik og moral. Men princippet står klart, at Kirken kun bliver uovervindelig,

når den holder fast ved, hvad Gud har åbenbaret i Kristus Jesus.

Efter disse ord om Kirken, som dødsrigets porte ikke skal få magt over, begynder Jesus at tale om sin lidelse. Og jeg tror, det er en del af hemmeligheden ved Kirken på jorden, at den må være lig Kristus selv. Han skulle lide meget. Han skulle dræbes. Så er det, Peter tager ham afsides og siger: Nej, således må det ikke ske. Peter ville sidde på en af de tolv troner, han ville accepteres af mennesker og have det godt. Det blev umuligt, hvis Jesus skulle dræbes. Han bliver så opfyldt af mennesketanker, at Jesus brysk må afvise ham: Vig bag mig, Satan, du er mig til forargelse, thi du sanser ikke, hvad Guds er, men kun hvad menneskers er. Hvis Kirken aldrig skal overvindes af dødsrigets porte, må den følge Jesus. Således siger Jesus også til sidst til sine disciple: Hvis nogen vil følge mig, må han fornægte sig selv og tage sit kors op.

Det var dette, jeg ville vise med billedet af Jesus for Pilatus. Kirken, som er Kristi legeme, kan ikke vente en bedre lod, end dens Herre fik. Men for Kirken såvel som for Kristus er lidelsen vejen til sejren. Jesus er hvedekornet, som dør og netop derigennem frembringer livet. Den Kirke, som er kaldet til kors og lidelse, vinder sejr og liv. Det er dette Kristi legeme, jeg vil tilhøre, den Kirke på jorden, som vover at følge Jesu ord: Tag dit kors op og følg mig. Det er ikke herlighedslegemet, men det Kristi legeme, som endnu er her på jorden, og som altid er udsat for menneskers mishag.

Jeg tænker ofte på dette i messen. Jeg modtager Kristi legeme, mishandlet på korset, givet for os, Kristi blod, udgydt for os. Det er den Kristus, jeg er indføjjet i. Hvilken glæde at tage hans formaning for alvor: Tag dit kors op og følg mig. Hvilken frimodighed og glæde at vide, at det er dette Kristi legeme, jeg er indføjjet i. Jeg kan blive værdig til at få lov at lide lidt, en lille smule af verdens forsmædelse.

Den svage åndelighed i vor svenske kir-

ke beror også på dette, at man ikke har villet tage korset på sig. Man har ikke villet fremføre hele den Kristus, som Skriften vidner om. Man har ikke villet fremføre alle hans ubekvemme ord til mennesker, ikke villet modstå folkekirkens fristelse til udeladelse. Vi må blive bevidste om både den glæde og herlighed, som findes i Kristi Kirke, og den lidelse og smerte, som naturnødvendig hører lydheden til.

Men kan vi da opmuntre en ny generation til at gå ind i denne svenske kirke? Kan vi opmuntre studenter til at læse teologi og blive præster i vor svenske kirke, at blive menighedssekretærer og assistenter, diakonisser og diakoner, når det ser ud, som det gør? Det er et vanskeligt spørgsmål at besvare. Vist er der vanskeligheder, og vist bliver der vanskeligheder. Udviklingen har hidtil ikke vist nogle tegn til forandring. Vor eksistens skrumper mere og mere sammen. Vil Jesus Kristus, som også er den svenske kirkes Herre, have medarbejdere af den slags, som vi repræsenterer? Jeg tvivler ikke et øjeblik på svaret. Det er et ja. Giver Kristus kaldelsen til unge i dag, da er han også i stand til at sørge for, at de kommer til at tjene ham.

Hvis man ikke nødvendigvis knytter sin kaldelse til et roligt og fredeligt liv som præst eller menighedsarbejder, hvis man ikke knytter sin kaldelse til det at blive båret oppe, højagtet af alle, så ser jeg ingen anden vej end at opmuntre dem, som har hørt Jesu ord: Kom til min tjeneste, også i denne kirke. Og selv har jeg fået lov til at opleve, hvorledes det åndelige liv fordybes, når man mærker, at der opstår modstand omkring Guds ord, at mange er imod, når man bliver så lille, lille, at man drives til Jesus Kristus. Da bliver han endnu meget mere Herren, den levende Herre i ens liv.

Jeg har ikke talt meget om dagens svenske kirkesituation og kirkepolitik, men med de skriftord, jeg har udlagt som baggrund, er det indlysende, at man må sige: Vor kirke er i flere henseender på

gal vej. Der sker meget godt ude i menighederne. Men folkekirkementaliteten, som mere har karakter af almen religion end af levende personlig tro, leder forkert. Men jeg vil ikke beskrive det, som er i færd med at gå forkert, men i stedet pege på det positive, på den kaldelse, som vi har. Arbejdsfællesskabet Kirkelig Fornylse har en jættestor opgave i dag, at tale og vidne indenfor vor kirke om, hvad Kristi Kirke virkelig er, og til at se de vilkår, som er til stede for opfyldelse af løftet: Dødsrigets porte skal ikke få magt over den. At tale om, hvad Kristi legeme er for noget, at indgangen til den sande Kirke sker gennem dåb, og ikke ved indførelse i folkeregisteret, at vi er kaldede til lydhed mod Herren i hans ord og hans ordninger, at vi er kaldede til at modstå den almindelige opinions meninger, når de klart er i modsætning til Guds ord i forskellige spørgsmål. Vi har en positiv opgave i at inspirere til et glædesfyldt gudstjenesteliv, hvor messen med ord, sakrament, bønner og lovsang

KOMMENTAR:

HVORFOR SIGER KIRKEN IKKE FOLK NOGET?

DEN konference om de kirkelige forhold i København, som biskop Ole Bertelsen har taget initiativ til, vil måske kunne bidrage til at give et svar. Men måske er der ikke noget svar for tiden! Dog må vi vel gøre nogle overvejelser.

Det gjorde et stort indtryk på mig at høre Ulla Dahlerup for nogen tid siden antyde, at Kirken ikke rigtig er nogen udfordring til folk. Hvorfor ikke? Fordi den er for vattet. Lader ikke klart det svar fremgå, som den har til det menneske, som føler sig fremmed i verden. Kirken svinder som sand mellem fingrene. — Det lød som en ærlig spørgen.

Ved samme lejlighed hørte man Hans Anker Jørgensen, præst og iøvrigt medlem af udvalget for ovennævnte konfe-

rer til det vigtigste. Og at samle alle dem, som har svært ved i deres lokalmenigheder at leve sin tro ud og sin oplevelse af, hvem den opstandne og levende Herre Jesus Kristus er. Ja, det er et jættestor program, vi har. Men vi har fået Herrens kaldelse til at stå fast og med glæde gå ind i det arbejde, som ligger foran os. Og hvor det er nødvendigt, og det bliver det nok, også at følge Jesus, når han siger: Tag nu dit kors på dig og følg mig.

Jeg skal slutte her. Vi har en fantastisk stor opgave. Og jeg tror, vi alle har haft og fået en vision af, hvad Kristi Kirke er. Og lad nu den levende Herre Jesus Kristus bo i eders hjerter, og tag med ham ud i hverdagslivet og vær ikke bange. Hører man til hans Kirke, hører man til dem, som visse kan komme til at møde lidelse, men også har fået løftet: Dødsrigets porte skal aldrig få magt over den.

Bertil E. Gärtner
biskop, Göteborg

(Oversættelse: Johs. M. Nielsen)

for deres politiske formål. I stedet søgte han — i ordvalget famlende, næsten usikkert, men dog lysende klart — at få disse folk til at se et større perspektiv. Om nogen har vel denne præst »åbnet» sig for sine sognebørn og deres anliggender. Men han må have fornemmet at være blevet misbragt. Nu har han set, at det, han må pege på for dem, er Kirken som »det op-højede sted».

Heri ligger noget væsentligt i det svar, som vi må mande os op til at give. Har vi andet at bidrage med, så folk i dagens Danmark opdager, at der er En, som har krav på os? Sådan, at det ikke længere lyder: Får jeg noget med mig hjem? Kan det betale sig? — Men: Min Herre og min Gud!

Naturligvis vil man så stadig sige: Hvad med alle vore problemer? Arbejdsløshed, ungdomsproblemer, bolig- og fritidspro-

blemer? Måske finder vi ikke nogen tilfredsstillende løsning. Men det bør under alle omstændigheder stå os klart, at vi for alt i verden ikke berøver den Almægtige hans ære!

Den kirke, som vil møde tiden og dens rådvilde mennesker, må derfor være en kirke, som ved, hvad den selv er, og hvad dens opgave er. Være en ægte udfordring. Et »gok» i hovedet på folk. Ikke et siv, der svajer hid og did for vinden.

Sagt på en anden måde. I sommer mødte jeg i Uppsala metropoliten Emilianos, patriarken af Konstantinopels personlige repræsentant i Kirkernes Verdensråd. Han opfordrede til at arbejde for den udelte Kirkes tro.

Ja, den må være svaret på en splittet kirkes og en splittet verdens spørgsmål.

Hans Christian Christensen

PRÆSTEUDDANNELSE

»SAMMENSLUTNINGEN til oprettelse og drift af et Menighedsfakultet i Danmark» har vakt røre om præsteuddannelsen. (Da dette skrives i Jylland, gør de geografiske forhold, at MF er velkendt, mens Dansk Bibelinstitut er så godt som ukendt; men for så vidt kunne nok flere af de betragtninger, som skal gøres i det følgende, uden videre overføres til DBI).

Uden at ville forbigå nuancer kan man nok kort sige, at MF ønsker at uddanne teologer (og dermed altså kommende præster) i tilknytning til den troende menighed og i troskab mod Bibelen og Folkekirkens bekendelsesskrifter. Dette lyder i manges øren rigtigt: kommende præster bør uddannes til denne gerning og ikke til videnskabelige cand. theol.'er. Men er et menighedsfakultet det rigtige middel til at nå dette mål? MF's grundlæggere har set til Norge: dér dominerer MF totalt præsteuddannelsen, ja, har gjort det i mange årtier, og det har sat sit

tydelige præg på den norske kirke. Imidlertid kunne man også have set udenfor den lutherske verden, f. eks. til den anglikanske kirke eller til romerkirken. I det følgende skal disse kirkers præsteuddannelse søges oversat til danske forhold, først som det ideelt burde være, senere som det aktuelt kunne være.

Det ideelle

Kirken har brug for to grupper af lønede medarbejdere med et teologisk kendskab: præster og diakoner, idet der her med diakoner især tænkes på personer med undervisning som opgave.

For at ingen ung mand pludseligt skal tage det store spring fra lægmand til præst, bør alle kommende præster først blive og fungere som diakoner i en periode. Derfor må vi først se på uddannelsen til diakon af ovennævnte type.

En diakon bør modtage en grundlæggende teologisk uddannelse med undervisning i de klassiske teologiske fag:

gammel testamente, ny testamente, kirkehistorie, dogmatik og etik. Denne undervisning bør gives ved et teologisk fakultet på et universitet, og den må indebære, at studenten får et kendskab til i hvert fald ny testamentes grundprog, græsk.

I denne studietid bør den kommende diakon tilbydes og opmuntres til at tage bolig på et kollegium. På dette må der udbydes en supplerende praktisk undervisning, ved hvilken der gives den kommende diakon et solidt kendskab til de arbejdsopgaver, han vil komme ud for som diakon. Men vigtigst: livet på kollegiet må indrammes af liturgi, daglig fælles morgen- og aftensang i kapellet og ved særlige lejligheder messe. I liturgien bør alle i løbet af studietiden virke med, for herved at stifte praktisk bekendtskab med, hvordan denne udføres. Studenter, der af den ene eller anden grund ikke bor på kollegiet, bør forpligtes til at leve med i dettes liv, f. eks. daglig fra morgensang til aftensang.

Efter endt uddannelsesetid, vel ca. fire år, indvies de nye diakoner til deres tjeneste i menigheden og sendes ud i sognene for at hjælpe sognets præster med de opgaver, som ligger lige for: undervisning af børn og unge, forskellig kirkelig klub- og foreningsaktivitet blandt unge og ældre, fremstilling af kirkeblade og anden trykt information, afholdelse af andagter på plejehjem, husbesøg, forrettelse af tidebøn i sognekirken o.s.v. I denne periode bør diakonen også få lejlighed til at prædike ved nogle højmesser, ligesom han normalt ved højmessene bør assistere ved alteret, f. eks. med tekstlæsning, kirkebøn og uddeling af kalken.

En diakon bør virke på denne måde f. eks. i mindst to år, før han eventuelt kan vende tilbage til kollegium og universitet for at fuldende sin præsteuddannelse. Imidlertid bør man ikke udelukke, at nogle vælger at fortsætte som diakoner i længere tid, ja, måske livet igennem. Det er bl. a. også af denne grund, at det er nødvendigt at give diakonerne en offici-

el status i vor kirke, hvilket jo også markeres ved den højtidelige indvielse, foretaget af biskoppen i stiftets domkirke.

De, som stadig efter diakontjenesten ønsker at blive præster, vender som nævnt tilbage til kollegium og universitet. Nu bør der på universitetet lægges vægt på en videregående uddannelse i teologiens fag, også med henblik på, at den færdigtuddannede præst kan arbejde selvstændigt videnskabeligt. Det er nemlig strengt nødvendigt, at en præst har en veludviklet videnskabelig kunnen, en kritisk sans, d.v.s. en evne til at bedømme de fænomener, han kommer ud for. I denne sammenhæng bør der — i det mindste — tilbydes undervisning i gammel testamentes grundprog, hebraisk. Samtidig hermed bør der på kollegiet gives undervisning i praktiske fag, som præsten har brug for et kendskab til. Når denne undervisning gives, vil deltagerne nu kunne trække på de erfaringer, de allerede har gjort i deres periode som aktive diakoner.

Efter denne uddannelsesperiode, vel ca. to-tre år, følger ordinationen og ansættelse som præst.

Som det ses, indeholder dette program især to elementer, som er nye i forhold til den nuværende ordning: fælleslivet på kollegiet med den sideløbende pastoralpraktiske undervisning, og diakonperioden, der kommer til at virke som en slags praktiktid.

Men herudover indebærer dette program også en væsentlig omstrukturering af mangt og meget i den danske folkekirke....

Derfor er det desværre relevant også at se på:

De aktuelle muligheder

Det, som teologiske studenter især mangler af det ovenfor skitserede uddannelsesforløb, er kollegiet med en solid pastoral-praktisk undervisning og med det liturgiske liv og praktikperioden. Men der burde være muligheder for at gennemføre en del af dette. Der burde

være muligheder for, at en privat kreds selv oprettede et kollegium, ikke bare med boliger og kapel samt et vist fællesliv (som tidligere på Collegium Trinitatis), skønt dette bestemt heller ikke er uden værdi, men også med et fyldigt bibliotek med alternativ og supplerende litteratur og med, ikke så meget en alternativ undervisning til universitetets undervisning, som med en supplerende pastoral-praktisk undervisning, supplerende både i forhold til universitetet og til pastoralseminariet. Endvidere burde der være mulighed for, at nogle præster tilbød de studerende nogle ugers ophold mod en beskedent betaling fra studentens side. I denne periode kunne i hvert fald en vis del af et praktikprogram udfoldes.

Hvad er nu forskellen mellem dette og det, som MF — og for så vidt DBI — står for? Forskellen er — meget kort sagt —, at mens MF siger: på langt sigt er præsteuddannelse enten universitetet eller os, så siger dette program: på langt sigt er præsteuddannelse både universitetet og os. En anden væsentlig forskel ligger deri, at MF nok vil en præsteuddannelse i troskab mod Bibel og bekendelse, men ikke — så vidt jeg kan se — vil en præsteuddannelse i troskab mod Kirkens liturgi. Dette kommer blandt andet til et meget klart udtryk i det forhold, at der i den nye MF-bygning ikke er indrettet et kapel, men et andagtsrum. Men andagter er ikke, sådan som tidebøn og messe, Kirkens liturgi. Man kan så spørge: hvorfor er liturgien så vigtig i forbindelse med præsteuddannelsen? Det er den, fordi Bibel og bekendelse, hvis disse ikke bruges liturgisk, meget let forvandles til redskaber, med hvilke man slår anderledes tro-

ende eller menende oven i hovedet. I liturgien bliver Bibel og bekendelse derimod redskaber, med hvilke man bringer Gud den lovprisning, taksigelse og bøn, som tilkommer Ham.

Imidlertid må det dog også nævnes, at der er ligheder mellem det her skitserede program og MF. Det kan heller ikke udelukkes, at en del af disse tanker kunne bringes til udførelse i tilknytning til det allerede eksisterende MF: et fællesliv mellem morgen- og aftensang, messer ved særlige lejligheder (måske kunne der veksles mellem traditionel vesterlandsk form og sædvanlig dansk form), alternativt og supplerende bibliotek, supplerende undervisning og måske flere. Endvidere skulle det vel ikke kunne udelukkes, at der i tilknytning til MF kunne oprettes et kollegium. Men det er klart, at MF så må opgive enhver forestilling om at få eksamensret i de fag, i hvilke man aflægger eksamen på universitetet.

To PS'er:

- 1) Hvis en præsteuddannelse som den ovenfor skitserede skulle blive en mulighed, måtte det naturligvis stadig være en mulighed at blive cand. theol. på sædvanlig vis. Hvis sådanne kandidater senere måtte ytre ønske om at blive præster, måtte de selvfølgelig gennemgå en uddannelse af pastoral-praktisk art med praktikperiode som diakoner.
- 2) Når der i det ovenstående er talt om diakoner, må disse på ingen måde sammenblandes med de diakoner og diakonisser, som udgår fra f. eks. Diakonissestiftelsen og Diakonhøjskolen.

Peter Østerby-Jørgensen

KLOSTERET I ÖSTANBÄCK indviet til det hellige kors og profeten Elias

I den kristne kirke fejres i disse år mange jubilæer. Måske kunne der være vigtigere ting at tage sig for, men på den anden side kan det utvivlsomt også have sin betydning netop at benytte sådanne lejligheder til selvbesindelse på den tradition, man mener at stå i! I 1980 var det 1500 år siden, at den hellige Benedikt blev født. Han er fader til munkevæsenet i den vestlige del af kirken, og han er Europas værnehelgen. I år (1982) fejres 900-året til minde om den hellige David af Munktorp, Västmanlands apostel. Han var en af de engelske munke, som omkring år 1000 missionerede i Syd- og Mellemsverige. Östanbäck Kloster i Västmanland vedkender sig bevidst arven fra Benedikt og David. Det er det eneste nutidige mandlige benediktinerkloster i Sverige. Klosteret blev grundlagt i 1970 og indviedes i 1975 af biskop Bengt Sundkler.

Baggrunden for dette klostres grundlæggelse må søges i den almindelige genopdagelse af klosterlivet som en legitim evangelisk livsform, der er sket i de reformatoriske kirker. I den anglikanske kirke skete dette allerede midt i det 19. århundrede, nogenlunde samtidig med diakonissehusenes fremkomst på luthersk grund. På kontinentet begyndte det for alvor efter anden verdenskrig. Blandt de kommuniteter, der opstod i denne periode, har man skelnet mellem en mere vækkelsesbetonet type (f. eks. Mariasøstrene i Darmstadt og Jesusbrødrene i Gnadenthal) og en mere kirkelig type (brødrene i Taizé, diakonissefællesskaberne i Reuilly/Versailles, Communauté Casteller Ring og de skandinaviske fællesskaber). I Sverige begyndte kvinderne først: Mariadøtrene, som snart kom til Danmark, og som havde rødder tilbage til 1930'erne, Helligåndssøstrene og Jesu Moder Marias Søsterskab, som blev dan-

nede i 1950'erne. I 1960 blev Det hellige Korsens Broderskab (HKB) dannet af en gruppe studenter fra Uppsala og Lund, der så det som deres opgave at forberede grundlæggelsen af et ordensfællesskab for mænd i Den svenske Kirke. HKB's første inspiration var anglikansk-franciskansk. Nu repræsenteres det franciskanske af Den hellige Franses Brødre — og Søsterfællesskab i Jonsered (Göteborg). Snart optoges kontakter til Taizé og reformbevægelser i Den romersk-katolske Kirke af såvel pastoral-liturgisk som monastisk art. I 1965 indtrådte 2 af HKB's medlemmer som novicer i det lille benediktinerkloster Erlach (nær Linz i Østrig). 2 andre brødre flyttede til Barkarö præstegård udenfor Västerås. Et fællesskab dannedes her med den daglige messe og tidebøn i sognekirken som centrum. En af brødrene var sognemenighedens præst, og de øvrige brødre påtog sig forskellige opgaver i og udenfor præstegården.

I løbet af de første år i Barkarö dannedes »Förbundet för Kristen Enhet«, der havde sit specielle økumeniske program: alle kristnes synlige enhed og genforening med paven i Rom. I 1966 blev en amerikansk lutheraner ved navn Arthur C. Kreinheder optaget i HKB. Han havde studeret i Lund og var i 1950'erne blevet præsteviet af biskop Anders Nygren. Senere er han vendt tilbage til U.S.A. og har der grundlagt »Kristi tjeneres fællesskab«, der har til huse i St. Augustine's House, Oxford, Michigan. Dette nygrundlagte fællesskab blev en del af HKB.

Skønt mulighederne var begrænsede i disse år, modtog man mange gæster af forskellig slags. Deltagelse i menighedslivet i Barkarö var dog det der i hovedsagen prægede fællesskabet i disse år. En broder fortsatte sine teologiske studier i Uppsala, og derved opstod tanken om et

GAVEABONNEMENT PÅ RE-FORMATIO?

Ikke dyrere end en pæn buket blomster —

EN VARIG GAVE!

studiehus for broderskabet i universitetsbyen. Det skulle være et samlingssted for eventuelle fremtidige aspiranter. Men også et sted for sjælesorg og økumenisk virke lå bag disse tanker, så der også kunne finde en pastoral videreuddannelse sted. Således opstod studenterhjemmet Koinonia i 1969, men dette hjem er nu helt selvstændigt i forhold til HKB.

I Barkarö voksede, som tiden gik, behovet for koncentration, fordybelse og stilhed mere og mere. Dette gjaldt såvel for broderskabets indre vækst som for de mennesker, der søgte kontakt med HKB. I sommeren 1970 blev det derfor besluttet at flytte til den daværende skole i Östanbäck ved Sala ca. 60 km vest for Uppsala. Efter en nødtørftig nyindretning om ombygning kunne skolen bruges til kloster og gæstehus. Flytningen til Östanbäck betød en bevidst nyindretning af brødrenes liv i monastisk-benediktinsk tradition. I 1971 føjedes ordene »med den benediktinske tradition som vejledning» til HKB's regler. Derfor betones ønsket om at søge Gud og hans rige som eneste grund til klosterliv, stilhedens betydning og tilbageholdenhed med hensyn til udadvendt virksomhed. Den benediktinske tradition kom også til udtryk ved udarbejdelsen af klosterets dagskema, gudstjeneste og ordensdragt. Der blev gjort et målbevidst arbejde med en oversættelse af den hellige Benedikts regel, og sammen med Jesu Moder Marias Søsterskab i Östra Sönnarslev (Skåne) udarbejdedes en deklaration om muligheden for at tillempe regelen til vor tid og situation.

I 1975 blev klosteret indviet, og for første gang blev der af 4 brødre aflagt højtidelige bindende løfter. En femte broder blev optaget som regularoblat (munk uden de højtidelige bindende løfter). Som et synligt tegn på klosterets vilje til at høre sammen med den monastiske tradition fik brødrene ved indvielsen til munke deres munkekutter som gave af abbeden i det vesttyske kloster Gerleve.

Yderligere 9 mænd har i de følgende år prøvet deres kaldelse i Östanbäck Kloster; 2 lever nu i klosteret efter at have aflagt tidsbundne løfter. »Klosterets kaldelse i Kristi legeme ... er at frembære et lovprisningens og bønnens offer til Gud og med hele sit liv at vidne om den Herre, som er over alle og i alle ... og at forkynde Gudsrigets komme». »Klosterets egentlige regel er Evangeliet. Der finder brødrene i fællesskab med alle andre, der tidligere er vandret ad den samme vej, den kaldelse, man aflægger løfter på». Grundlaget for alt kristent klosterliv er i lydighed mod Herrens kald at forlade alle ting og følge Ham efter i et totalt livsfællesskab, hvor Han er vejleder og lærer; i omvendelse og tro på Hans ord og i lydighed mod Hans undervisning. Evangeliet om den korsfæstede er både munkens eneste håb og grundlaget for hans liv og død i et kærlighedens heloffer til Gud, som selv er kærligheden, der er åbenbaret i Kristi offer for verden, og som møder os i de mindste brødre og i sjælens hengivelse. Den hellige Benedikts regel henviser bestandig til Skriften, som er den norm for klosterlivet, der altid på ny kalder til reformation og omvendelse. Det er den undervisning, som den hellige Benedikt giver ud fra traditionen fra de gamle munkefædre (Antonius og ørkenfædrene, Pachomius, Cassianus, Basilius, Augustin og andre). Det er en vejledning for et liv, hvor man søger Gud i hjertets totale hengivelse og renhed, under bøn næret ved Guds ord, idet man tillige arbejder i lydighed mod en åndelig fader. Den hellige Benedikt har skrevet sin regel for cenobitter d.v.s. for munke, der lever et fælles liv, og for hvem troskaben mod den konkrete klosterfamilie er af grundlæggende betydning. I klosterfamilien skal de tjene Herren og næsten i udholdenhed og trofasthed, »idet de underordner sig klosterets fader og lader alt ske i kærlighed» (uddrag af klosterets deklaration).

Sammenfattende kan følgende siges om Östanbäck Kloster:

Östanbäck Kloster. Tidebøn i kapellet.

1) Gudstjeneste indtager førstepladsen med daglig messe og tidebønner. Det benediktinske officium er søgt bevaret i sin helhed med den traditionelle udformning af korbønnen. Stort set synges alle tidebønnerne med gregorianske melodier på svensk.

2) Dagen er inddelt med faste tider til stilhed, personlig bøn og læsning.

3) Praktisk og intellektuelt arbejde vurderes lige, hvilket aktualiseres i dagligdagen i omsorgen for hus og hjem i køkkenhaven, ved lysfremstilling, i sjælesorg og forskning, undervisning og kontorarbejde og diverse andre gøremål.

4) Gæster savnes aldrig. I første række modtages gæster, der ønsker en personlig retræte, men også andre tilfældige besøgende samt grupper modtages. Behovet for personlig sjælesorg får mange til at søge hjælp i klosteret.

5) Klosteret, som er vokset frem i Den svenske Kirke, kan kaldes en evan-

gelisk-katolsk grænsepost. I det ydre virker HKB nok så benediktinsk og katolsk i lære og liturgi (måske til og med mere end visse steder i den romersk-katolske verden af i dag!). Allerede i 1971 udtrykte klosteret klart og tydeligt samme økumeniske målsætning som »Förbundet för Kristen Enhet», og senere er dette yderligere understreget gennem læreskriftet »Katolsk tro i Svenska Kyrkan», som blev udarbejdet af en teologisk studiegruppe inden for Förbundet för Kristen Enhet. Dette skrift hævder, at der ikke længere findes nogle læresætninger, der bør hindre en genforening med Rom. I forventning om denne genforening med moderkirken opfatter klosteret sin stilling til den officielle kirke som et provisorium. Visse tegn synes at tyde på, at tiden snart er inde til yderligere at konkretisere den katolske samhørighed. Nogen større forandring for klosteret er dog næppe lige for hånden. Pladsen som

»grænselandets observatører» turde fortsætte samtidig med bevarelsen af katolske bæredygtige elementer i den svenske fromheds- og sjælesorgstradition under

bøn og arbejde for alle kristnes synlige enhed.

Br. Bengt, Östanbäck Kloster
(Oversat af Ejlf Kristensen)

OM FUNDAMENTALISME

I oktober 1982 arrangerede Det danske Bibelselskab en »bibeldag» i Vesterbros Ungdomsgård i København. Et af programpunkterne var en panelsamtale om bibelsyn, hvor provst Svend Aage Nielsen, forfatterinden Anna Sophie Seidelin, pastor K. Kyrø-Rasmussen og forfatteren Poul Hoffmann efter hver sit oplæg blev udspurgt af programsekretær, pastor Mogens Hansen og seminarieadjunkt Edith Aller. Vi bringer her Poul Hoffmanns oplæg om det i øjeblikket så ivrigt drøftede fundamentalistiske bibelsyn.

UNDER tidernes ugunst er det jo desværre blevet sådan, at man ved en lejlighed som denne må bruge uforholdsmæssig megen tid på at tale om, hvad fundamentalisme ikke er. På det sidste er det ligefrem gået så vidt, at når ordet fundamentalisme nævnes, er der mange, som umiddelbart kommer til at tænke på Khomeini – der efter den almindelige udlægning står for en fundamentalistisk islamisk vækkelse (hvilket i sig selv turde være en sandhed med modifikation).

Eller når medierne præsenterer en sekt i de amerikanske sydstater, hvis medlemmer danser med giftslanger i hænderne, ud fra en forrykt misforståelse af et sted hos Markus – så får man at vide, at det er fundamentalister; det er folk, der tror på alt, hvad der står i Bibelen.

Jeg må sige, at de fleste af os nok efterhånden er noget kede af den betegnelse fundamentalisme, der misforstås så utrætteligt, at den er på vej til at skjule sandheden mere end den åbenbarer den, foruden at glosen jo er tung og udenlandsk. Vi bruger den egentlig ugerne; men i mangel af bedre er det svært helt at droppe den. Indtil vi finder et andet ord, der bedre kan rumme den betydningsfylde, som ligger os på sinde, og et

ord, som måske er vanskeligere at lægge misforståelser ind i – indtil da er vi i lidt af et dilemma, rent terminologisk.

Det med Khomeini og slangedanserne er jo sådan set det mindst alvorlige. Værre er det i det daglige, når medkristne, og somme tider gode kristne venner, misforstår f. eks. vor holdning til videnskabelig forskning i almindelighed og bibelforskning i særdeleshed. Mener, at vi på en eller anden måde skulle være modstandere af forskning, at vi skulle afvise den eller lukke øjnene for den eller hvordan man nu formulerer sig.

Intet kan være mere forkert. Der er vel i virkeligheden ingenting, som optager os mere lidenskabeligt. For mig personlig er det dagligt brød, fordi det hører med til mit arbejde og fordi jeg elsker det. Når jeg hører eller læser, at en fundamentalist er en, der ikke vil vide af undersøgelser af Bibelens historiske baggrund osv. – så føler jeg det, som om vi råber i et lyddødt rum.

Undertiden yder man fundamentalister den anerkendelse, at de kan holde en fyndig prædiken, om omvendelse osv. – underforstået, at så må man bære over med dem og lade være at tage dem alvorligt, når det kommer til det intellektuelle, det historiske og det naturhistoriske,

som de jo ikke ved noget om og ikke vil vide noget om. Fundamentalisten opfattes som en brav og lidt rørende fyr, lidt i stil med Sven Duva i den gamle vise: Et dårligt hoved havde han, men hjertet, det var godt.

Vi takker naturligvis for den gode hensigt, for så vidt det er en sådan, der ligger bag, men vi er meget bedrøvede over, at man på den måde ligesom blokerer eller undviger den saglige samtale om Bibelen, som vi anser for uhyre væsentlig. Vi ved egentlig ikke rigtig, hvorfor man gør det. Vi vil gerne ransage os selv, men vi kan ærligt og redeligt ikke se, at vi med rimelighed kan mistænkes for at være så uvidende, eller så neurotiske eller så ildesindede, som man i andre lejre vil have os.

Lige så ondt gør det os, når vi til staidighed hører, at fundamentalister er nogle, der ikke anerkender andre end sig selv som kristne. Jeg skal da ikke udelukke, at man kan komme trækkende med en fundamentalist af den art; skabningens mangfoldighed er jo uden ende. Jeg må blot sige, at jeg har aldrig mødt ham, og jeg tror ikke, at der her i landet findes mange, som har mødt flere af racen end jeg. Vi drømmer ikke om at frakende andre den kristne tro, fordi de ikke er fundamentalister.

Det er givet, at vi ser et skel mellem noget, der er kristendom, og noget, der ikke er. Den respekt har vi for menneket. Vi er afgjort ikke med i den modernistiske altfavnen, hvor man efterhånden får indtryk af, at hvad som helst kan passere som kristendom, og at fanden selv skal tvangsindlægges til den evige salighed. Vi mener helt bestemt, at der går et skel mellem kristen tro og alt andet. Vi mener også, at Bibelen spiller en afgørende rolle i den sag. Men det falder os oprigtig talt ikke ind, at det skulle være fundamentalismen, der sætter skellet.

Jeg kan for øvrigt heller ikke forestille mig fundamentalismen bundet til en bestemt kristen konfession eller kirketype. Jeg anser mig selv for ortodoks, reformert, romersk-katolsk lutheraner. Jeg vil

gerne være både grundtvigianer og missionsmand og pinsemand. Jeg er overbevist om, at fundamentalismen – når den forstås og ikke misforstås – er et udtryk for hele kirkens ægte tradition, helt tilbage fra begyndelsen. Helt tilbage til apostlene og til Jesus selv, til Gamle Testamentes Israel og til Enok, Noa og Melkizedek.

At stå i den tradition er faktisk alt, hvad vi vil. Hvis nogen kan vise os, at vi på nogen måde afviger fra den, så skal vi omgående korrigere os.

Det var fristende at blive ved at gå til værks med eksempler. Der var mange andre mistolkninger af vor holdning, som der kunne være grund til at betragte. Men der må også gøres et forsøg på positivt at sige, hvad fundamentalisme så er, i modsætning til alt det, som det altså ikke er.

Udtrykt så umiddelbart som muligt er det jo altså troen på, at alt, hvad der står i Bibelen, er sandt. At den bibelske skriftsamling er Guds ord, forstået på den måde, at skrifterne ved deres oprindelige affattelse er blevet ved en integration af det menneskelige og det gudommelige, der ikke har noget at gøre med de primitive forestillinger om et »diktat», som jo også jævnlig tillægges os, men som giver dem en absolut sandhedskarakter, der ikke lader sig filosofisk modificere. En integration, som må forstås i lyset af inspirationsfænomenet i hele dets bredde, og som i sidste instans ligger hinsides teknisk forklaring, men absolut ikke hinsides kristen erfaring.

Det er noget, hvis yderste ytring vi ser i Kristus, i inkarnationen, i Ordet, der blev kød og tog bolig iblandt os. De to ting må i virkeligheden forstås i sammenhæng. Vi føler det yderst aparte, når man undertiden ligesom vil spille inkarnationen ud imod os. I kender dette med, at »vi tror da ikke på en bog, vi tror da på Jesus». For os er denne talemåde et spekulativt misfoster, hvis det ikke er en ren og skær flothed. At kende Jesus, og kende Bibelen, og så ville sætte dem op

mod hinanden på den måde – vi kan kun anbefale, at man repeterer den i alle lejre respekterede Hugo Odebergs lille klassiker om »Kristus og Skriften».

Vi tror på de bibelske skrifers sandhed, sådan som de selv vil være sandhed. Som Poul Langagergaard fornylig sagde i et interview: Historiske beretninger i Bibelen er sande som historiske beretninger, lignelser er sande som lignelser, poesi er sand som poesi.

Men vi anser det så også for nødvendigt at respektere, at den bibelske urhistorie og Jonas' Bog og juleevangeliet efter alt, hvad der tekstmæssigt kan ses, vil være historie, og ikke poesi eller lignelser eller noget andet. Og vi vil altså, hvad der ikke kan gentages for tit, meget gerne drøfte de spørgsmål på et sagligt, intellektuelt plan. Vi vil til enhver tid drøfte babyloniske myter og darwinisme og litterære genrer og naturligvis også metafysik. Vi lover at lade være med at knibe uden om noget som helst, og håber naturligvis, at vi kan regne med det samme fra medkristne, der hylder et andet bibelsyn.

Selvfulgelig ved vi, hvad alle kristne ved, at det inderste og afgørende ikke ligger på det blot intellektuelle plan, så væsentligt det end er. Vi vil gerne blankt erkende, at vor egentlige, imperative erfaring i det spørgsmål her simpelt hen er en kærlighedsoplevelse. I troen på hele Bibelen, og i arbejdet med hele Bibelen, erfarer vi en glæde, der hører hjemme i kærlighedens land. I Guds rige; for Gud

er kærlighed, ophav til alt, hvad der fortjener navn af kærlighed. Det er en erfaring, som vi stadig på ny finder udtrykt i Bibelen selv, f. eks. når Peter taler om den uudsigelige glæde og Paulus om den fred, som overgår al forstand. Vi er forvissede om, at det er et pust af den evige salighed, og at det er en berøring med Helligånden.

Og vil I nu ikke godt lade være med at tro, at jeg mener, at andre end fundamentalister ikke kan gøre den erfaring ved læsning af Bibelen. Selvfølgelig kan enhver kristen det. Det, vi som fundamentalister gerne vil sige, er, at den erfaring kan gøres *overalt* i Bibelen, når man *tror* det, der står. Også i de private hilser i Romerbrevet og i Metusaems slægtsregister. Helligånden kan tale overalt i de bibelske skrifter i det omfang, de *tros*. Tros som de står.

Det er nok den inderste kerne i den fundamentalistiske holdning, og derfor er der også tale om noget, som er os uopgiveligt. Ikke sådan forstået, at der er noget, vi skal klamre os til; det behøver vi slet ikke, troen på hele Bibelen er faktisk den mest afslappede, fredfyldte ting på jorden. Den er os uopgivelig på samme måde som åndedrættet. Det er jo heller ikke noget, man klamrer sig til. Men det er noget, man lever ved.

Åndedrættet, en sommermorgen, i blomsterduften.

I duften af opstandelse.

Poul Hoffmann

KRISTUS I ÅNDEN

– grundtvigsk menighedsliv omkring århundredskiftet

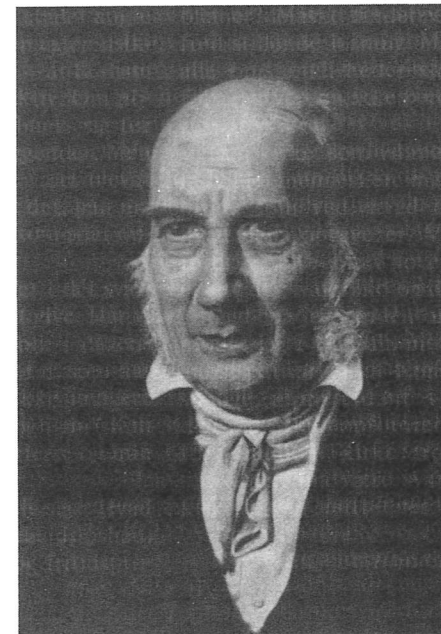
VED Grundtvigs begravelse 11. september 1872 gav hans venner klart udtryk for, hvad de fandt var hans indsats i menighedslivet. F. E. Boisen: »Han fik lykke til at få øje på det

ord, hvorfra livet udgår, det ord, som er klippen, hvorpå Herren har bygget sin menighed». P. Rørdam: »Særkendet for Grundtvigs forkyndelse er dette, at han, når han talte om den kristne tro, forstod

derved den hjertets tro, som vor Herre Jesus selv skænker os ved troens ord, den apostoliske bekendelse». Ludvig Helveg: »Han har fået lykke til at lyse over menigheden, der er båret af den levende Herre selv og ordet i hans mund». O.s.v.

I årene fra Grundtvigs død til århundredeskiftet lød der vidnesbyrd efter vidnesbyrd fra grundtvigske højskolemænd og præster, som gik ud på det samme. Det gjaldt de første og mest kendte højskoleforstandere som Schrøder, Askov; Trier, Vallekilde og Jens Nørregård, Testrup. Og det gjaldt præsterne for de nyopdukkende valgmenigheder. I 1868 vedtoges loven om valgmenigheder, og samme år blev den et par år før som frimenighed dannet menighed i Ryslinge anerkendt. Præsten for denne valgmenighed, Vilh. Birkedal var allerede før Grundtvigs død fremme med en forkyndelse af den såkaldte kirkelige anskuelse, der rummede Grundtvigs forkyndelse af Helligånden, menigheden og sakrament-ordet som ordet af Jesu egen mund. Samme år, som valgmenighedsloven kom, blev der dannet valgmenighed i Kerteminde, og i årene 1868 til 1900 dannedes hovedparten af landets valgmenigheder og frimenigheder. Baggrunden for dem var både den lægmandsbevægelse, der er blevet kaldt den gudelige vækkelse, og den kirkelige anskuelse. I de frie menigheder udfoldede sig den kirkelige anskuelse i menighedslivet, og fra dem kom i hovedsagen højskoleeleverne. For det meste blev højskolerne bygget tæt ved valg- eller frimenighedskirkerne.

De frie menigheder valgte selv deres præster, hvilket, før menighedsrådene blev dannet og med visse indskrænkninger fik retten til at vælge præster, udgjorde en væsentlig forskel fra sognemenighederne. Præsterne kom ved menighedernes valg til at få en større betydning, men samtidig gled de i baggrunden ved gudstjenesterne, fordi det var menighederne, som sammen med præsterne samledes om og blev samlet af Kristus. Han talte og skabte fællesskabet, skænkede

N. F. S. Grundtvig 1783-1872
Efter maleri af Constantin Hansen 1847

syndernes forladelse og det evige liv.

Ved siden af Birkedal var det præster i København, der i de første år efter Grundtvigs død havde størst indflydelse udenfor deres egen menighedskreds. Det var naturligt, at man havde opmærksomheden henvendt på den ellers stilfærdige C. J. Brandt, der var blevet Grundtvigs efterfølger. Han døde i 1889 og efterfulgtes af J. H. Monrad. Året efter dannede en kreds, som mest bestod af tidligere medlemmer fra Vartov, Københavns valgmenighed med F. O. Jungersen som præst. Han var en udadrettet natur, der satte det grundtvigske menigheds- og ordsyn i et polemisk forhold til anden dansk og luthersk kirkelighed. Han polemiserede med selve Georg Brandes ud fra den kirkelige anskuelse. I 1904 udsendte han den lille bog »Tror du på Helligånden?». Et fremragende værk af ham er bogen »Dansk Protestantisme», der består af en række foredrag om S. Kierke-

gaard, Grundtvig og Rasmus Nielsen, holdt på Borchs kollegium i 1873, altså året efter Grundtvigs død. Bogen indeholder det, så vidt jeg ved, eneste forsøg på at finde det samstemmende i Kirkegaard og Grundtvigs kristendomsopfattelse, sådan som filosofen, professor Rasmus Nielsen havde inspireret dertil. Dette forsøg er desværre ikke fortsat.

Jungersen var stærkt medvirkende ved oprettelsen af »Kirkeligt Samfund« i 1898. Allerede da sporede en vis stilstand i den grundtvigske bevægelse, og Kirkeligt Samfund var et forsøg på »at gøre noget«. Organisationerne skulle sætte et arbejde i gang svarende til arbejdet inden for Indre Mission. Fra flere sider blev der rejst modstand mod denne organisering af livet i de grundtvigske kredse. Især protesterede præsten V. Brücker i Ågård voldsomt, idet han hævdede, at der var tale om et åndsliv, som kun kunne trives i frihed og kamp ved egen indre kraft. I alt fald er det tydeligt, at stilstanden blev til nedgang fra århundredeskiftet, og at den kirkelige anskuelse nu er så langt fra sit udspring som nogen sinde – også i Kirkeligt Samfund.

Men Jungersen var ingenlunde blot udadrettet. Han virkede i 20 år i Københavns valgmenighed og ledede gudstjenesterne i den nybyggede Immanuelskirke med det skønne og betegnende alterbilledet »Pinsedåben» af Niels Skovgård, der sammen med sin broder Joakim S. var blandt menighedens trofasteste kirkegængere. Og både Jungersen og hans efterfølger fra 1911 Johan Clausen havde evne til at lade gudstjenestelivet samle sig om Kristus i Helligånden, så præstens prædiken kun blev en hjælp dertil. I valgmenighedens jubilæumsskrift fra 1965 er trykt en prædiken af Jungersen som eksempel derpå. Om Johan Clausen fortæller den katolske præst Peter Schindler meget smukt i bogen »Vejen til Rom«. Og undertegnede kan bevidne, hvad der her fortæller om det rige menighedsfællesskab ved gudstjenesterne.

Hvad der iøvrigt findes om grundtvigsk

menighedsliv i almindelighed på det heromhandlede tidsrum forsøger ikke at skildre menighedslivet som sådant, hvilket også er meget svært. I stedet for lægges der en meget berettiget vægt på, at der er tale om en tilbageføring til eller en genoplivelse af urmenighedens menighedsliv. Der er tale om en reformation, der går bag om den lutherske og helt til aposteltiden. Men opmærksomheden samles om det sidste led i den kirkelige anskuelse, Guds mundsord. Det gælder Grundtvigs søn Frederik Lange Grundtvig, højskoleforstander Jens Nørregård og præsten N. Clausen-Bagge, Ringkøbing. Værd at gøre opmærksom på er ikke mindst den sidstnævntes små skrifter »Menighedens oprindelige dåbstro«, der udkom i årene 1932-33. Men allerede i 1906 og 1915 udsendte Clausen-Bagge skrifter om det samme. De fremdragne udtalelser fra kirkefædrene understreger, at det livgivende gudsord er et talt ord og ikke betros til bogstavet. Irenæus, der er født omkr. år 130, skriver om »det levendegørende ord« og »den eneste sande og levendegørende tro, som menigheden har fået fra apostlene og uddelt til sine sønner«. Og han bruger udtryk som »regelen«, »troens regel« og »sandhedens regel«. Til sidst skal citeres følgende udtalelse af Augustin (død 430): »Modtag, sønner, troens regel, som kaldes symbol. Og når I har modtaget det, så skriv det i hjertet og sig det dagligt for jer selv. Ingen skriver symbolet, så det kan læses«. Der findes mangfoldige lignende vidnesbyrd.

Det kan godt undre, at kirkehistorikere slet ikke omtaler sådanne ord eller stiller dem i forhold til Grundtvigs tilsvarende udtryk. Det samme kan siges, når det gælder, hvad der fra grundtvigsk side er fremdraget af steder i Ny Testamente, hvor der hentydes til troens ord.

Det er sket i en lille bog af Clausen-Bagge fra 1906: »De vigtigste spor af dåbspagten og troens ord i Det nye Testamente«. Og i 1900 udsendte den grundtvigske professor J. P. Bang en noget større bog »Paulus og troens ord«. I

den førstnævnte lægges vægt på udtrykket troens hemmelighed (1. Tim. 3,9 og Kol. 1,25-28) og ordene fra Efeserbrevet 1,9 og 3,3 og 10 om, at den ny pagt er skrevet i hjertet ikke med bogstaver, og at der findes et bestemt og urokkeligt trosord, som er rensende og genfødende ved dåben. Bang understreger ordene i Rom. 10: »det troens ord, vi forkynder«.

Det var vist, fordi man omkring århundredeskiftet følte, livet var ved at blive svagere med det nye slægtled, at man fandt anledning til at styrke det ved påvisningen af overensstemmelsen med de evangeliske skrifter og med kirkefædrenes skrifter. Måske er årsagen til, at grundtvigske præster og teologer nu om stunder ikke engang beskæftiger sig med den kirkelige anskuelses rigtighed, at livet er blevet endnu svagere i grundtvigske menighedskredse.

Bang var den sidste, der gennem mange år skrev eller talte om kernen i grundtvigianismens kristelige side. To markante personligheder betegner den udviklingsfase, hvor den kirkelige anskuelse hyldes, men er gledet i baggrunden. Det er præsten Otto Møller i Gylling og forfatteren Jakob Knudsen. Men på andre områder end netop det centrale betød de meget ved at indføre vigtige grundtvigske synspunkter i kirkeliv og folkeliv.

Omtrent det samme kan siges om en række præster ved de frie menighedskredse i de første par årtier efter 1900: de var grundtvigske i kirkelig forstand, men den kirkelige anskuelse mærkedes ikke som det kraft- og livgivende udgangspunkt i deres forkyndelse, og den blev ikke opfattet som udtryk for et kirkehistorisk nybrud, en reformation. Og det var dog netop det, den var.

Som det fremgår af det foregående var det ordsynet, der lige fra Grundtvigs død var i forgrunden i den grundtvigske verden, mens de andre sider af det nye synes at være ude af betragtning. Grundtvig var ikke selv helt uden skyld deri. Opdagelsen, som han selv kaldte det gennembrud i hans kristenliv, som

foregik omkring 1825, var et udviklingsforløb. Først vågnede hos ham en ny levende tro på Helligånden: i Ham var Gud nærværende. Det blev Pinse for ham. Derefter skete det, at Helligånden åbenbarede menigheden for ham. I kirken sad ikke tilhørere eller kirkegængere, med et udsnit af den hellige almindelige menighed. Den var skabt og blev opretholdt af Helligånden. Hvordan? Svaret blev: Så sandt som Helligånden er Kristus selv, da bruger han samme middel i Åndens skikkelse som i kødets: Ordet. Kristus havde forud for sin død skabt sig et sprog, hvori han som Ånd kunne tale til mennesker. Det lyder først i dåben, men følger et døbt menneske i dåbsordet, dåbspagten Ord, der stadig næres gennem nadveren.

Ordet, ordsynet, var det sidste i opdagelsen. Måske i nogen grad derfor talte Grundtvig mest derom. Helligånden og menigheden talte han ikke om, men ud af. Dermed følte han sig i absolut overensstemmelse med den ældste menighed. Pinsen var en følge af påsken: Kristus levede og talte. De første kristne kendte som jøder til hellige skrifter, men som kristne havde de ingen og behøvede ingen. Åndens åbenbaring i Ordet var dem nok og må også være os nok.

Skriften kom og måtte komme. Den er en støtte til menigheden, men ingenlunde livskilden. Da den blev kanoniseret, blev hellig skrift, som skulle tolkes af teologer, blev den delvist eller helt ud betragtet som livskilde, og troen forvandlede til erkendelse, mens menigheden fra at være Åndens fællesskab forvandlede til en kirke, d.v.s. en organisation, ledet af embedsmænd.

Der fremkom gennem oldtid og middelalder den ene fejltagelse og nedværdigelse efter den anden som følge deraf. Dem så Luther og fik nogenlunde fjernet, men årsagen: Ordets død i skriften fik han ikke fjernet. Det skete først ved Grundtvig – sådan som hans lærlinge vidnede derom ved hans død og senere.

I de første årtier efter år 1900 var det-

te ordsyn endnu levende, om det end ikke virkede i sin kraft. I form af folkeånd og folkets gamle ord virkede Grundtvigs kristelige opdagelse også på det folkelige område. Der gik en åndelig luftning gennem forsamlingshuset og friskolen, gennem hjemmet og kirken. Jeg husker det alt sammen fra min barndom og første ungdomsår, ikke mindst gudstjenesterne. Præsten var Th. Balslev, senere Vartov. Han samlede ikke om sig selv, og som barn forstod man jo heller ikke prædikenerne — jeg er tilbøjelig til at sige heldigvis! Prædikenerne bliver ved vore gudstjenester alt for tit hovedsagen, netop en hoved-sag. I Ansgarkirken på Mors var det menigheden, der holdt Guds-tjeneste. Derfor var der dejligt at være for et barn. Selv om man sang af fuldt bryst, blev barnestemmen borte i den kraftige menighedssang. Ved barnedåben var det Gud selv der lod sin røst høre — den kom ovenfra, følte jeg. Og når far og mor kom tilbage fra nadveren, lå der en glans over deres ansigter, som skyldtes, at de havde haft et møde med Gud, og at han havde talt til dem. Endnu levede i menigheden troen på Helligånden, ikke som en »tredje person i guddommen», ikke som en lærebogsviden om treenighedsdogmet, men det var den opstandne, der i Ånden var med sin menighed alle dage. En sådan oplevelse i barndommen kan der leves et liv på — endda et præstelig.

I 1930'erne forsøgte valgmenighedspræst Anders Nørgård at fremkalde en grundtvigsk selvbesindelse. Når det trods hans dygtighed og varme ikke ret lykkedes, tror jeg, det var fordi han begyndte med ordsynet. Derfor blev hans vidnesbyrd for dogmatisk. Der skal som for Grundtvig selv begyndes med troen på Helligånden. Siden tidehvervsbevægelsen i 20'erne brød frem i den danske kirke, er der opstået en form for protestantisme, der billedligt kan fremstilles ved et næsten mennesketomt kirkerum, hvor en præst står og prædiker, hvilket man kalder at forkynde evangeliet eller forkynde ordet — hvilket sidste det netop ikke er! Mennesker kan ikke forplante kristendom, det kan kun Helligånden. Vore ord skaber ikke liv, ikke menighedsfællesskab. Det gør kun Guds Ord. Og *det* er ikke skriften og dens udlægning.

Vi er tilbøjelige til at ville frembringe fornyelse ved ydre midler, ved ny organisationer, ved forandringer af gudstjenesterne og lignende. Fornyelsen sker kun ved at lade Kristus selv komme helt og fuldt til orde. Er vi små nok, ydmyge nok, troende nok til, at det kan ske? Kun derved opstår på ny den sande kristendom, Pinsekristendom.

Peder Bukh
(fhv. valgmenighedspræst)

LÆST

Ingrid Trobisch: Kvinde med glæde. Cre-do Forlag 1979. 140 sider. 40,00 kr.

KVINDE med glæde —! Dette måtte være en bog for mig: jeg er kvinde og kan lide at være glad.

Det var en helt anden bog end jeg troede. Det viste sig at være en familiebog — for både *mand* og *kone* — og mon ikke også den med held kan anvendes af sjæle-

sørgere? Forfatterinden pointerer selv, at bogen er skrevet lige så meget til manden som til kvinden. At manden kan lære noget om sig selv og om sit samliv med kvinden gennem de erfaringer og sandheder, som kvinden (forfatterinden) har erfaret.

Bogen er blevet til p.g.a. den uhyrlige undertrykkelse, som hun har været vidne til gennem mere end 10 års arbejde mel-

lem afrikanske kvinder/mænd.

Hun skriver at samme undertrykkelsesmekanismer stadig flourer her i Europa — blot ikke så tydeligt og konkret som i Afrika. at den almindelige kvindefrigørelse har taget fejl af metoden til at opnå 'frihed'. Den opnås ikke ved at søge at ligne manden så meget som muligt; men ved at finde ud af kvindens egen værdi, at anerkende hende/sig selv som enestående (ligesom manden er enestående på sine områder). Virkelig frigørelse findes, hvor mand er mand og kvinde er kvinde og hvor de gensidigt anerkender de forskelle dette giver. Virkelig frigørelse findes kun, hvor Gud får lov at råde. — Hvor Guds orden søges efterlevet. — »Som mand og kvinde skabte Han dem».

Denne bog sætter på en dejlig måde kvindens og mandens seksualliv og samkvem ind i et naturligt forhold til Gud. Det er ikke nogen bibeltide i 'kvinden i biblen', men en praktisk gennemgang af kvinden, som Gud har skabt *hende*.

Bogens kapitler er ganske enkelt opdelt i en kvindes livsforløb:

1. Om glæden ved det seksuelle samliv.
2. Omgang med kvindens cyklus og frugtbarhed.
3. Graviditet.
4. Fødsel.
5. Barsel/Kunsten at amme.
6. Klimakteriet — en chance for en ny begyndelse.

Ud af disse kapitler vil jeg gerne trække 2 ting: 2. Kvindens cyklus og frugtbarhed og 3. og 4. Graviditet og fødsel. For mit eget vedkommende er disse afsnit meget aktuelle: Jeg har aldrig kunnet finde ud af det med anticonception og Gud! Og jeg befinder mig i øjeblikket midt i denne frugtbarhed (med 3 børn og et på vej). Og endelig en ren faglig interesse og aktualitet, idet jeg er ansat som fysioterapeut på et jordemodercenter og underviser mere end 400 kvinder og 100 mænd årligt i fødselsforberedelse.

For at begynde med det sidste — graviditet og fødsel:

Denne del af bogen var meget spændende og gav bogen troværdighed for mig. Hvad hun skriver om graviditetens faser og om fødselsforberedelse og også om selve fødslen er — så vidt min faglige viden går — fuldt ud korrekt. Og det var en fornøjelse at se disse for mig meget velkendte ting fra en ny synsvinkel. Pludselig drejede det sig ikke om OBSTETRİK og PARTUS, men om kvindens enestående funktion og arbejde, givet hende af Gud. Og givet hende alene — ikke kun den fysiske side, men også den psykiske og følelsesmæssige. (Mandens enestående arbejde må en anden vel påtage sig at skrive om!?). Begge har de hver deres funktion og værdi.

Dette afsnit taler altså om kvindens speciale: at bære og føde børn. Og netop dette speciale gør hende enestående. Uden at forkleje dem, som det ikke er beskåret at føde børn, viser denne bog noget om 'opfyldelsen af moderkaldet'. (Det var i øvrigt en barnløs, som lærte forfatterinden en hel masse om moderkaldet).

Dernæst — kvindens cyklus og frugtbarhed:

I dette kapitel åbenbarer hun en genial form for anticonception, som *alene* bygger på selviagttagelser omkring ægløsningstidspunktet og menstruationen. Alt så ingen 'udenomsbekvemmeligheder' så som hormonelle indgreb (p-pille) og fosterdrab (spiral og abort). Og så er — til min store overraskelse — denne selviagttagelsesmetode lige så sikker som p-pillen! Selv kender jeg ikke noget statistisk materiale på dette, men i bogen henviser hun til en statistiker (Dr. Christopher Tietze, New York), hvis materiale tydeligt viser, at det virkelig forholder sig sådan. Og hvis denne del af bogen er lige så troværdig, som den jeg kan bedømme fagligt, så må der være noget om snakken!?! Oven i denne rent praktiske ting kommer så en følelsespræget. Ægtepar, som benytter sig af denne metode, vidner i bogen om, at det sætter deres ægte-skabelige samliv i et helt nyt perspektiv.

RESERVERET POSTVÆSENET

RE-FORMATIO

udgives af

FÆLLESSKABET KIRKELIG FORNYELSE

ANSVARSHAVENDE REDAKTØR

Sognepræst *Knud Christensen*, Kirkegade 9, 3600 Frederikssund
Telefon 02-31 03 39

REDAKTIONSUDVALG

Sognepræst *Ole Skjerbæk Madsen*, Kleinsgade 2, 1976 København V.
Sognepræst *Anders Studsgård*, Skovvænget 19, Skarrild, 6933 Kibæk
Pastor *Poul Ulsdal*, Kirkegade 88, 6700 Esbjerg
Stud. theol. *Peter Østerby-Jørgensen*, Tousvej 85, 2.tv., 8230 Åbyhøj

EKSPEDITION

Bladet koster 50 kr. årligt i abonnement
Beløbet indbetales til kassereren for Fællesskabet Kirkelig Fornyelse,
organist *Axel Madsen*, Carit Etlarsvej 5, 1.tv., 1814 København V.
Telefon 01-22 67 67 Postgiro 2 08 81 42

FÆLLESSKABET KIRKELIG FORNYELSE

FORMAND

Sognepræst *Olav Fog*, Præstegårdsvej 11, Blåhøj, 7330 Brande
Telefon 05-34 50 61

BESTYRELSE IØVRIGT

Søster *Karen Bagge*, Hørsholmsgade 22 D, 2.tv., 2200 København N.
Sognepræst *Poul Exner*, næstformand, Svanens Kvarter 19 C, 2620 Albertslund
Organist *Axel Madsen*, kasserer, Carit Etlarsvej 5, 1.tv., 1814 København V.
Sognepræst *Helge Taggatz*, sekretær, Landsbygaden 68, Sengeløse, 2630 Tåstrup
Medlemmer betaler 150 kr. årligt til fællesskabet. Dette beløb omfatter også abonnement på Re-formatio. Ægtepar 180 kr. Studerende og pensionister betaler 75 kr.
for enkelt medlemsskab. Pensionistægtepar 90 kr.